

DEAŞ 3.0 mı Geliyor?

DEAŞ 3.0 mı Geliyor? [i]

Erol BURAL[ii]

Geçtiğimiz yılın Mart ayında ABD Başkanı Donald Trump tarafından Suriye'nin Bahoz bölgesinde DEAŞ'a yönelik operasyonların başarıyla sonuçlandığı ve DEAŞ'ı Suriye'de %100 yenildiği açıklanmıştı.[1] Peki gerçekten DEAŞ Irak ve Suriye'de tamamen ortadan kaldırılabildi mi? Bu sorudan hareketle bu makalede uzun süredir silahlı eylem görünürlüğünü kaybeden DEAŞ terör örgütünün günümüzde hangi seviyede olduğuna ilişkin sorulara cevap aramaya çalışalım.

DEAŞ'ın son dönem faaliyetleri ile ilgili bilgileri ABD Merkez Kuvvetler Komutanlığı sıklıkla paylaşıyor. Nisan-Haziran 2020 dönemini kapsayan raporda, açıkça DEAŞ terö örgütünün yara aldığı ancak tamamen temizlenmediği belirtiliyor. Raporda, Ramazan ayına da denk gelen bu üç aylık dönem içerisinde DEAŞ'ın;

- **Irak ve Suriye'de eylemlerini artırdığı,**
- **Covid-19 salgını nedeniyle Irak Güvenlik Güçlerinin boşalttığı alanlarda daha fazla görüldüğü,**
- **Bazı örgüt liderlerini kaybetse dahi halen önemli bir tehdit olma özelliğini koruduğu,**
- **Halen kendine yeter derecede finans sağlayabildiği ve eleman temin edebildiği,**
- **Suriye'deki eylemlerinin Humus, Rakka ve Deyrizor bölgelerinde yoğunlaştığı,**
- **Irak'ta Bağdat, Bakuba, Samarra, Tikrit, Kerkük bölgelerinde eylemlerini artırdığı,**
- **Küçük hücreler halinde asimetrik etki üretebilen bir yapılanma içerisinde olduğu belirtilmektedir.[2]**

DEAŞ tarafından Mart 2019 ile 2020 yılı Mayıs ayı arasında; Deyrizor'da 638, Rakka'da 168, Haseke'de 153, Humus'ta 52, Dera'da 51, Halep'te 17, Şam'da 4 ve Kuneytra'da 1 terö eylemi düzenlendiği ifade ediliyor.[3]

Peki DEAŞ mensuplarının sayıları ne kadar? ABD Suriye Özel Temsilcisi James Jeffrey'e göre Irak ve Suriye'deki DEAŞ örgüt mensuplarının sayısı 14.000 ile 18.00 arasında.[4] Bazı araştırmacılara göre, DEAŞ mensuplarının sayısı aileleriyle birlikte 10.000'in üzerind[5]. Başka bir haberde ise bu sayı 30.000'e yakın[6]. En güçlü olduğu dönemlerde, 50.000 Suriye'de, 30.000 Irak'ta olmak üzere toplam 80.000'e yakın mensubu olduğu belirtilen[7] DEAŞ'ın toplam elaman sayısı 10.000 civarında dahi olsa, bu büyüklükte bir örgütün tehdit değerlendirmesinde en ön sırada yer alması gerekiyor.

Öte yandan DEAŞ daha karmaşık eylem türlerini hayata geçrebilecek seviyeye geliyor. Günümüzde DEAŞ, yenilgiye uğradığının ilan edildiği günden daha fazla El Yapımı

Patlayıcı (EYP) kullanıyor, daha fazla taciz ateşi açıyor ve daha fazla sayıda pusu düzenliyor. Aynı görüşe göre DEAŞ, daha sofistike bir halde gece eylemleri düzenleyebiliyor, farklı noktalarda eş zamanlı koordine edilen eylem türlerini seçiyor.[8]

Örneğin, Nisan ayında Humus'ta DEAŞ tarafından düzenlenen bir saldırıda, El-Sukna isimli kasabanın Suriye güvenlik güçlerinden alındığı, kasabanın bir güne yakın süreyle DEAŞ'ın kontrolünde kaldığı, Rus jetlerinin hava bombardımanına başlamasının ardından DEAŞ'ın kasabadan geri çekildiği ifade ediliyor.[9] 1 Mayıs'ta DEAŞ tarafından gerçekleştirilen başka bir eylemde devriye görevi yapan Suriye güvenlik güçlerine yönelik pusu da 7 askerin öldürüldüğü, Dera bölgesinde ise suikast türü eylemler ile bombalı eylem sayılarının arttığı ifade ediliyor.[10] Yine Mayıs ayı başında bu kez Bağdat civarında DEAŞ tarafından beş ayrı EYP saldırısı düzenlendiği belirtiliyor. İşin ilginç yanı ise bu eylemlerin oldukça sıkı şekilde korunan Bağdat Uluslararası Havaalanına yaklaşık 5 km.lik bir alanda düzenlenmiş olması.[11]

Bu arada DEAŞ eylemleri sadece Irak ve Suriye'de değil aynı zamanda etkisini sürdürdüğü diğer ülkelerde de devam etmekte. Örneğin Mozambik'de DEAŞ eylemleri hı kesmiyor, Afganistan'da Bagram hava üssüne yönelik eylem düzenleyebiliyor. İnanılır gibi değil ancak DEAŞ'ın Nisan ayında Maldivler'de eylem düzenlediği belirtiliyor. DEAŞ'ın kolu Ebu Sayyaf Filipinler'de varlığını devam ettiriyor. Almanya'da konuşlu ABD askeri üslerine yönelik eylem düzenlemeyi planlayan dört Tacik asıllı DEAŞ mensubunun Almanya'da yakalanmış olması ise Avrupa'daki DEAŞ varlığı hakkında ipuçları veriyor.[12]

Türkiye'deki DEAŞ varlığına da göz atmakta fayda var. DEAŞ'ın Türkiye'deki varlığını anlayabilmek için DEAŞ'a yönelik operasyonları incelemek gerekiyor. 2019 yılında DEAŞ terör örgütün yönelik düzenlenen operasyonlarda; 44 ayrı ilde 1.833 kişinin gözaltına alındığı görülüyor. En çok gözaltı işleminin yapıldığı iller ise Adana, Kocaeli, Samsun, Kayseri, Osmaniye, Bursa, İstanbul Urfa. Gözaltına alınan şahısların ise; Suriye, Irak, Fas, Mısır, Endonezya, Filistin, Cezayir, Fransa, ABD, Hollanda, Ürdün, Lübnan, Danimarka, BAE, Gürcistan uyruklulardan oluşan geniş b yelpazeye dağıldığı anlaşılıyor.

2020 yılında DEAŞ'a yönelik operasyonlar incelendiğinde; Ocak ayında 137, Şubat ayında 89, Mart ayında 49, Nisan ayında 135, Mayıs ayında 184, Haziran ayında 173, Temmuz ayında 187 ve son olarak Ağustos ayında 81 olmak üzere toplam 1.035 kişinin gözaltına alındığı ifade ediliyor. Ortalama aylık yaklaşık 130 kişinin DEAŞ operasyonlarında gözaltına alındığı düşünülürse, Türkiye'ye yönelik DEAŞ tehdidinin de azımsanmayacak seviyede olduğu görülüyor.

Sonuç yerine

Her nekadar yaklaşık bir buçuk yıl öncesinde ABD Başkanı tarafından DEAŞ'ın sonlandırıldığına yönelik açıklamalar yapılmışsa da, günümüzdeki veriler bize DEAŞ'ın sona ermediğini hatt eylem sayısı ve niteliğini daha da artırdığını söylüyor. Bu noktadan hareketle terör örgütü faaliyetlerinin en az seviyeye indirilmiş olmasının terörizmi sona erdiremediğini, terörizme neden olan kök nedenler ortadan kaldırılmadığı, etkin bir devlet düzeni kurulamadığı, ekonomik kalkınmanın sağlanamadığı, toplum içerisindeki bölünmüşlüğün giderilemediği durumlarda terörizmin yeniden canlandığı gerçeği bir kez daha karşımıza çıkıyor.

DEAŞ'ın Irak ve Suriye'de 2014 yılı etkinliğine geri dönmesi, bazı yerlerde bölgesel kontrolü sağlaması şu an için mümkün görünmese de, küçük gruplar halinde eylemler düzenlemesi, küçük gruplarla büyük etkiler üretebilecek saldırılara imza atabileceği anlaşılıyor. Bundan sonrası için kısa ve orta vadede DEAŞ'ın önceliğini Suriye'de hapishanelerde veya kamplarda tutuklu bulunan DEAŞ mensuplarını kurtarmaya yönelik eylemler düzenleyemeye verebileceği anlaşılıyor.

Öte yandan DEAŞ'ın Irak'ta artan eylem sayıları, terör örgütünün yeniden ağırlık merkezini Irak'a kaydırdığına işaret ediyor. Irak'taki ekonomik gerileme, ABD ordusunun askerlerinin çekileceğ açıklamaları, Covid-19 salgınının yarattığı tedirginlik, Suriye-Irak sınır hattının güvenliğinin sağlanamaması gibi bir çırpıda sayılabilecek nedenlerle DEAŞ'ın Irak topraklarını yeniden kullanmaya başlama kararı aldığını söylemek mümkün.

Bu kapsamda DEAŞ'ın Irak topraklarında güvenlik güçlerinin kontrol edemediği, yerleşim yerlerinden uzak ve kontrolsüz alanlarda ve kırsalda yayılmaya başlayacağı, kontrol ettiği güvenli bölgelere Irak güvenlik güçleri tarafından operasyonlar yapılmasını bekleyeceği, bu operasyonlarda Irak güvenlik güçlerine zarar verdirmeyi hedeflediği de söylenebilir.

Suriye'de ise DEAŞ'ın çöl bölgesini ağırlık merkezi olarak seçtiği, bu bölgelerdeki mağaralara daha önceki yıllarda depoladığı silah, mühimmat ve patlayıcıları yeryüzüne çıkararak öncelikle ABD'nin kontrolü altında bulunan doğu bölgesinde ardından ise Suriye'de iç savaşın fitilinin ateşlendiği Dera gibi daha fazla destek bulduğu bölgelerde eylem yaparak, yayılabileceği görülmektedir.

Türkiye'de ise DEAŞ'a yönelik etkin operasyonların örgütün hücreleri arasındaki iletişimi sekteye uğrattığı, örgütün komuta kontrol yapısına zarar verdiği görülmektedir. Ancak bununla beraber özellikle Irak ve Suriye uyruklu DEAŞ terör örgütü mensuplarının yakalanmaları, örgütün Suriye ve Irak'ta tecrübe kazanmış elemanlarını Türkiye'ye gönderdiğine işaret ediyor. Örgütün ağırlığını Suriye ve Irak'a vermekle birlikte, Türkiye'de de eylem arayışında olduğunu söyleyebilmek mümkün. Bu nedenle başta yabancı uyruklu DEAŞ mensupları olmak üzere terör örgütü üyelerine yönelik operasyonları artırarak devam etmekte fayda olduğu görülüyor.

DEAŞ'ın 1990'ların sonunda Cemaat el-Tevhid vel-Cihad fikriyle ortaya çıktığı dönemi DEAŞ 1.0, 29 Haziran 2014'te Bağdadi'nin kendisini halife ilan etmesi ve DEAŞ'ın etkinliğinin en üs seviyeye çıktığı dönem DEAŞ 2.0 şeklinde adlandırıldığı takdirde, tam da yenildiğinin söylendiği bu dönemde acaba karşımıza DEAŞ 3.0 mı çıkıyor demekten kendimizi geri alamıyoruz.

---

[1] https://www.dw.com/tr/trump-i%C5%9Fid-suriyede-y%C3%BCzde-100-yenildi/a-48031538

[2] https://www.csis.org/analysis/real-world-capabilities-isis-threat-continues

[3] https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-islamic-states-resurgence-in-the-covid-era-from-defeat-to-renewal-in-ir

[4] https://www.dw.com/en/islamic-state-exploiting-coronavirus-and-conflict-to-rise-again/a-53529720

[5] https://www.militarytimes.com/news/your-military/2020/08/25/over-10000-islamic-state-fighters-active-in-iraq-syria-as-attacks-significantly-increase-un/

[6] https://theconversation.com/despite-defeats-the-islamic-state-remains-unbroken-and-defiant-around-the-world-128971

[7] https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/08/islamic-state-50000-fighters-syria-2014819184258421392.html

[8] https://www.nbcnews.com/think/opinion/isis-using-coronavirus-rebuild-its-terrorism-network-iraq-syria-ncna121594

[9] https://www.voanews.com/middle-east/rebuilt-islamic-state-growing-more-brazen-syria-iraq

[10] https://www.mei.edu/blog/isiss-dramatic-escalation-syria-and-iraq

[11] https://cgpolicy.org/articles/isis-in-iraq-and-syria-rightsizing-the-current-comeback/

[12] https://www.fpri.org/article/2020/05/remember-us-islamic-state-stays-active-during-coronavirus-pandemic/

---

[i] Atıf için: Bural, E. (2020). *DEAŞ 3.0 mı Geliyor?* Erişim adresi: https://www.teram.org/Icerik/deas-30-mi-geliyor-82

[ii] TERAM Başkanı.

Erol Başaran BURAL